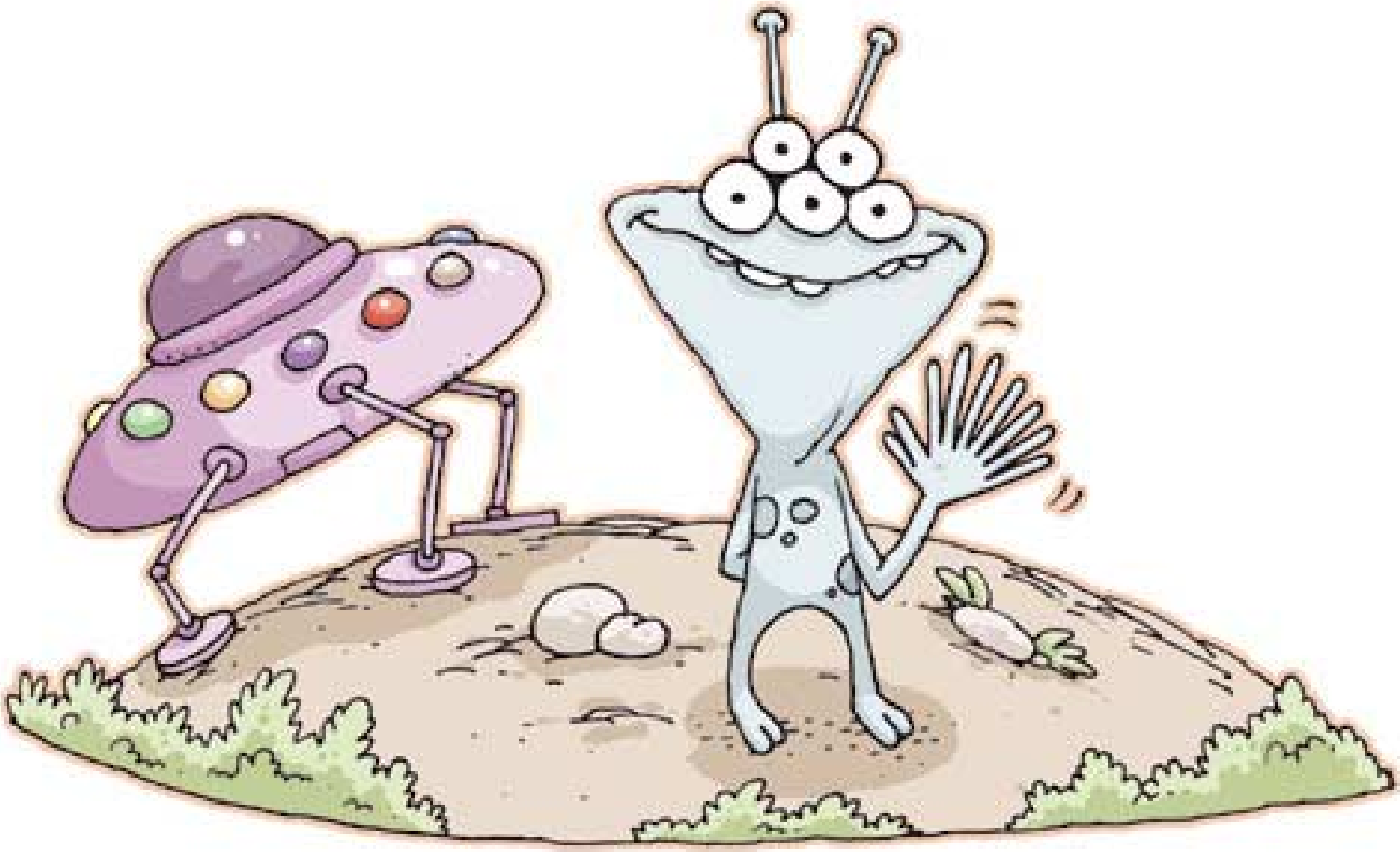

Merhaba Ben Dostum

S e l a m l a ş m a n ı n T a r i h i

İki insan karşılaştığında selamlaşır. Birbirini tanıyan iki kişi karşılaştığında bu selamlaşma daha samimi olur. Bununla birlikte selamlaşma biçimleri toplumdan topluma değişir. Tarih boyunca da insanlar birbirlerini farklı biçimlerde selamlamışlardır. Gelenekler, yaşayış biçimi, hatta nerede yaşadığımız bile selamlaşmamızı etkiliyor. İnsanlar birbirlerini değişik biçimlerde selamlıyor. Peki hiç düşündünüz mü, neden selamlaşırız?

Çeşitli selamlaşma biçimleri var. Bunlardan günümüzde en yaygın olanı insanların karşılaştıklarında birbirinin elini sıkması. El sıkmanın tarihinin çok eskilere dayandığı söyleniyor. Eski Mısır hiyerogliflerinde "vermek" fiili uzanmış el resmiyle gösteriliyordu. Buradan, selam vermek sözcüğünün de kısa sürede bu anlama büründüğünü görebiliriz. Eli havaya kaldırarak ya da

el sıkarak yapılan selamlaşmanın insanların silah taşımalarının olağan sayıldığı dönemlerden kaldığı söyleniyor. İki kişi karşılaştığı zaman, genellikle silah kullanan el olan sağ ellerini birbirlerine uzatıp, ellerinin boş olduğunu, silah taşımadıklarını, barışçı amaçlar taşıdıklarını belli ederlerdi. Elin silahlı olduğunu gören kişi de kendi elinin de silahlı olduğunu gösterip, dostça bir yaklaşımda

olduğunu belli ederdi. Günümüzde de insanlar el sıkışıyor. Türkçe'de bu tür selamlaşmanın bir adı da "tokalaşmak". Bu sözcüğün kökeni saçta takılan tokaya dayanmıyor elbette. Argoda da vermek, teslim etmek anlamına gelen toka etmek, aslında İtalyanca dokunmak, temas etmek anlamındaki "toccare" sözcüğünden geliyor. İtalyanca "toccamano" el sıkmak demektir. Eski Roma'da İmparator, halkı sağ elini ileri doğru uzatarak selamlardı. Bu selamlaşma şekli askerlerin ellerinde silah olmadığını gösterdiği selamlaşmanın değişik bir biçimiydi. Doğu Roma İmparatorluğu olan Bizans'taysa imparator, el göğsün sağ yanında yumruk olacak biçimde sıkılarak selamlanırdı. Doğuya gittikçe, elleri göstererek selamlaşma yerini eğilerek selam vermeye bırakırdı. Araplar, ellerini göğüslerinde çapraz yapıp eğilirdi. Uzakdoğuda bugün bile hafifçe eğilerek selamlaşma yaygındır.

Daha çok Türkiye'de ve diğer Müslüman ülkelerde uygulanan bir gelenek de el öpmek. Özellikle gençler, kendilerinden yaşça büyük olanların ellerini öperek selamlaşır. Eli öpüp ardından alına götürme adeti gençlerin karşısındakinin yaşına, konumuna ve deneyimine saygı gösterdiğinin bir ifadesi olarak düşünülür. Günümüzde el öpme adeti, büyüklerin yanında ayak uzatılmaması, bacak bacak üzerine atılmaması gibi birçok adetle birlikte erime sürecine girmişse de, geçerliliğini koruyor.

İki insan karşılaştığında eğer başlarında şapka varsa, selamlaşma biçimleri de değişir. Eli şapkanın siperliğine götürerek ya da şapka çıkarılarak selam verilmesi adettir. Selamla şapka çıkarma arasındaki ilişki, Asurlular dönemine kadar gider. Asurlularda esirlerin yeni efendilerine saygılarını soyunarak göstermeleri gerekiyordu. Eski Yunan'da da benzer biçimde yeni köleler bellerinden yukarısını çıplak bırakırdı. Bu adet zamanla yalnızca başın açık bırakılması haline dönüştü. Başın açık olmasının teslimiyet anlamına gelmesi gittikçe biçim değiştirdi ve saygı duyulan büyükler karşısında şapka çıkarılarak saygı ifade edilir oldu. Ortaçağ Avrupası'nda köylülerin, toprak ağalarına karşı saygılarını ifade etmelerinin yolu başlarındaki şapkaları çıkarmaktı. Selamlaşmada da büyüğün küçüğü görmesi gerekiyorken, küçük büyüğe şapka çıkarırdı. Şapkanın çıkarılması zamanla yerini şapkanın hafifçe kaldırılmasına, daha sonra elle kaldırılacakmış gibi tutulması ya da şapkaya yalnızca dokunulmasına bıraktı.

Türkiye'de Şapka Kanunu kabul edildikten sonra şapkayla nasıl selamlaşılacağı da tartışılmıştı.

Cambridge Üniversitesi'nde Türkçe hocalığı yapmış olan Halil Halit Bey, İngiliz usulü, şapka çıkarmadan el başa götürülerek selamlaşmanın kabul edilmesini önermişti. Ama Alman usulü, şapka çıkarma ve eğilerek selam verme biçimi benimsendi. Yine bu biçime bağlı olarak, bir büyük karşısında şapka çıkarıldıktan sonra o kişi şapkasını başını koyduktan sonra bile başı açık durarak saygı ifade ediliyordu.

Dünyada daha pek çok selamlaşma geleneği var. Burunları birbirine sürtmek, yüze tükürme, dil çıkarma gibi selamlaşma adetleri bize tuhaf da gelse halen uygulanıyor. Bizde ayrıca insanların samimiyet derecelerine göre selamlaşırken yanaklardan öpme, sarılma, kucaklaşma da söz konusu.

Selamlaşma, karşılaşan iki kişi için küçük, ama önemli bir tören olmayı sürdürüyor. Üstelik yalnızca karşı karşıya gelen insanlar selamlaşmıyor. Denizde karşılaşan vapurların ya da trenlerin birbirlerini düdüklarını çalarak ya da ışıklarını yakarak selamlaması da adettir. Eskiden limana giren bir geminin, karadakileri kuru sıkı top atışlarıyla selamlaması da sıkça görülen bir olaydı. Top atışıyla selamlama, günümüzde devlet büyüklerini selamlamak için hâlâ kullanılan bir yöntem. Atatürk Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara'ya geldiği zaman seymenlerce karşılanırken Dikmen sırtlarından top atışları yapıldığı söylenir.

Dili, gelenekleri, inançları ne olursa olsun, insanların selamlaşması, birbirlerine karşı düşmanca duygular beslemediklerinin bir göstergesi. Selamlaşmak aslında "ben dostum" demenin bir yolu. Bütün dostlara selam!

Gökhan Tok

Kaynak
Emiroğlu, K., *Gündelik Hayatımızın Tarihi, Dost Kitabevi, 2001*